

Individuální projekt národní (IPN):
Reforma terciárního vzdělávání

- a. **Návrh a implementace optimálního systému financování terciárního vzdělávání a finanční pomoci studentům**
- b. **Inovace systému řízení institucí terciárního vzdělávání**

Předpokládané datum zahájení: – 11/ 2008, doba trvání 36 měsíců, navržený rozpočet 92,9 mil. Kč

Anotace projektu:

Cílem projektu je navržení optimálního systému řízení a financování (a jejich vzájemné provázanosti) terciárního vzdělávání v České republice s ohledem na celosvětové trendy, doporučení OECD pro oblast terciárního vzdělávání a požadavky společnosti, ekonomiky a trhu práce. V rámci projektu budou realizována potřebná šetření aktérů, uchazečů, studentů a absolventů. Získaná data umožní provést analýzy, na jejichž základě budou nastaveny parametry financování terciárního vzdělávání a systému finanční pomoci studentům. Projekt zahrnuje řadu navzájem propojených aktivit včetně přípravy analytických studií, simulačních modelů, strategických a koncepčních dokumentů, podkladů pro nový zákon o terciárním vzdělávání a zákon o finanční pomoci studentům, konferencí (včetně mezinárodních), seminářů a workshopů s interními i externími aktéry.

K hlavním cílům projektu patří:

- a. předložit návrhy dvou věcných záměrů zákonů: tj. věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání a věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům (variantně zákona o financování studia v terciárním vzdělávání);
- b. v návaznosti na schválení věcných záměrů zákonů předložit návrhy vlastních zákonů v paragrafovém znění;
- c. v návaznosti na schválené znění příslušných zákonů dokončit návrh na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání (právní forma, informační toky, funkční vazby, financování, atd.) a ve spolupráci s vysokými školami připravit zadání pilotních projektů variantních modelů řízení a správy různých typů institucí terciárního vzdělávání, které proběhnou v navazujícím projektu (2012 – 2015).
- d. průběžně vytvářet příznivé podmínky pro přijetí reformy v cílových skupinách i v celé veřejnosti.

Popis projektu:

Projekt si jako hlavní cíl klade poskytnout klíčové informace, parametry a legislativně právní oporu pro implementaci reformy terciárního vzdělávání v ČR. Navazuje tak na řadu aktivit zahájených v rámci participace ČR na Tématické zprávě o terciárním vzdělávání koordinované OECD, zejména na zprávu o stavu terciárního vzdělávání zpracovanou examinátoři OECD (Country Note). Projekt bude zahájen těsně po ukončení veřejné diskuse k návrhu reformy terciárního vzdělávání obsažené v první verzi Bílé knihy terciárního vzdělávání, na kterou v rámci analýzy a práce na věcných záměrech příslušných zákonů naváže.

V rámci projektu budou v první řadě vyhodnoceny, zpracovány a zveřejněny výsledky této veřejné diskuse. S cílem poskytnout základní informace o výchozím stavu, budou provedeny

analýzy dat z již existujících i nově realizovaných výzkumů a zpracovány komparativní studie, zejména se zeměmi, jejichž systémy terciárního vzdělávání či jejich významné prvky by mohly sloužit jako modely pro reformu tohoto systému v ČR. Dále budou realizována nová šetření zaměřená na hlavní cílové skupiny a aktéry (stakeholders). Získaná data umožní provést analýzy, na jejichž základě budou nastaveny základní parametry řízení a financování terciárního vzdělávání a systému finanční pomoci studentům. V zájmu dosažení co nejvyšší efektivity celého systému a optimalizace zapojení veřejných a soukromých zdrojů budou připraveny simulační modely, které umožní flexibilní nastavování základních parametrů financování. To umožní měnit tyto parametry při zachování dynamické rovnováhy v zapojení veřejných a soukromých zdrojů a tudíž i celkové efektivity fungování systému. V této fázi realizace projektu budou v největší míře využity zkušenosti zahraničních expertů na financování a řízení systémů terciárního vzdělávání.

Projekt bude realizován formou navzájem koordinovaných aktivit, z nichž každá bude vedena odborným garantem. V zájmu otevření projektu klíčovými aktéry bude založen Řídící výbor projektu, v němž kromě garantů hlavních aktivit budou působit významné osobnosti, jejichž zkušenosti a vliv by měly být využity jak v přípravě vlastní implementace reformy, tak v komunikační strategii směrem k cílovým skupinám a celé veřejnosti. K hlavním výsledkům projektu budou patřit návrhy dvou zákonů: Zákona o terciárním vzdělávání a Zákona o finanční pomoci studentům (variantně Zákona o financování studia v terciárním vzdělávání), jejichž schválení by mělo zahájit implementační fázi reformy terciárního systému vzdělávání v ČR. V návaznosti na schválené znění příslušných zákonů bude v rámci projektu dokončen návrh na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání (právní forma, informační toky, funkční vazby, financování, atd.) a ve spolupráci s vysokými školami budou připravena zadání pilotních projektů variantních modelů řízení a správy různých typů institucí terciárního vzdělávání, které budou realizovány v navazujícím projektu (2012 – 2015).

Příprava zákonů bude hlavním pilířem udržitelnosti projektu, která bude posílena i působením na hlavní cílové skupiny, aktéry i veřejnost formou seminářů, konferencí a aktivní účasti členů týmu ve veřejné diskusi.

Popis cílové skupiny:

Cílovou skupinu projektu představují:

- a) **studenti** v terciárním vzdělávání a studenti současných vyšších odborných škol;
- b) aktuální i potenciální **uchazeči** o studium v terciárním vzdělávání či na některé z vyšších odborných škol (maturanti v daném roce a studenti středních škol, ze kterých je možné po splnění všech podmínek žádat o přijetí na vysokou školu či VOŠ);
- c) **absolventi** vysokých škol (do 10 let po ukončení studia na vysoké škole či VOŠ);
- d) **zaměstnanci** vysokých škol, vyšších odborných škol a výzkumných a vývojových institucí.

Kromě výše uvedených cílových skupin budou výsledky projektu v různé míře ovlivněny následující skupiny:

- a) domácnosti (rodiny) studentů a uchazečů;
- b) zaměstnavatelé;
- c) kraje;
- d) česká odborná i širší veřejnost včetně politické reprezentace.

Zapojení a motivace cílové skupiny:

Všechny segmenty cílové skupiny budou do projektu zapojeny **aktivně** (tj. jako **subjekt** změny) i **pasivně** (tj. jako **objekt** změny, jinými slovy jako ta část populace, která bude implementací reformy ovlivněna).

K **pasivním** formám zapojení různých segmentů cílové skupiny budou patřit především výzkumy a šetření, jejichž cílem bude zjistit:

- a) podmínky pro jednání a rozhodování jednotlivých segmentů cílové skupiny před zahájením reformy;
- b) informace o předpokladech přijetí klíčových návrhů příslušným segmentem cílové skupiny;
- c) očekávané důsledky implementace reformy (či jejích variant) pro příslušný segment cílové skupiny.

Dále budou pro klíčové segmenty cílové skupiny připraveny modely simulující změnu podmínek jejich jednání a rozhodování, ke které dojde implementací reformy.

Za hlavní nástroje a formy **aktivního** zapojení různých segmentů cílové skupiny je možné považovat:

- a) zjištění postojů k reformě a názorů na různé varianty a parametry její implementace (tyto názory a postoje budou využity při přípravě implementačních strategií reformy);
- b) účast představitelů jednotlivých segmentů cílové skupiny na seminářích, konferencích a pracovních setkáních určených pro výměnu názorů mezi tvůrci reformy, cílovou skupinou a odbornou i laickou veřejností;
- c) účast představitelů jednotlivých segmentů cílové skupiny na veřejné diskusi, která bude probíhat po celou dobu realizace projektu.

Přínos pro cílovou skupinu:

Hlavní přínosy pro jednotlivé segmenty cílové skupiny budou následující:

1) Studenti vysokých škol a studenti současných vyšších odborných škol:

- a. zvyšování bezprostředního vlivu studentů na kvalitu poskytovaného vzdělání a efektivitu fungování institucí terciárního vzdělávání;
- b. růst zainteresovanosti institucí terciárního vzdělávání na kvalitě poskytovaného vzdělání a na uplatnitelnosti absolventů na pracovních trzích doma i v zahraničí;
- c. dostupnost relevantních informací o profilu, zaměření a efektivitě fungování institucí terciárního vzdělávání a o kvalitě poskytovaného vzdělání z hlediska možností dalšího studia a uplatnění na trhu práce;
- d. rozšíření možností volby mezi vzdělávacími institucemi, růst příležitostí pro mobilitu studentů uvnitř systému;
- e. růst odpovědnosti studentů za volbu oboru studia a vysoké školy, zvyšování motivace k úspěšnému zakončení studia;

- f. jako důsledek výše zmíněných procesů postupný růst kvality poskytovaného vzdělání;
- g. snadnější a nezávislejší financování nákladů spojených se studiem, větší ekonomické osamostatnění vůči výchozí rodině:
  - možnost získat (nevratný) základní studijní grant;
  - možnost získat nízkouročenou kontingenčně splácenou půjčku na pokrytí části životních nákladů v průběhu studia;
  - rozšíření skupiny příjemců sociálních stipendií;
  - možnost uhradit školné (bude-li zavedeno) až po ukončení studia a dosažení stanovené úrovně příjmu (kontingenční splácení);
  - zvýhodnění studentské krátkodobé a příležitostné práce během studia.

2) Aktuální i potenciální uchazeči o studium v terciárním vzdělávání:

- a. zvýšení kapacity institucí terciárního vzdělávání a tudíž i šancí na přijetí;
- b. zvýšení informovanosti o možnostech studia na různých stupních terciárního vzdělávání;
- c. rozšíření možností volby typu a zaměření studia podle schopností a zájmů uchazeče, posílení vlivu poptávky po oborech studia na vývoj nabídky studijních míst;
- d. oslabení ekonomických faktorů v rozhodování o studiu;
- e. snížení sociálních nerovností v šancích na přijetí ke studiu a v rozhodování o pokračování ve studiu.

3) Výchozí domácnosti studentů a uchazečů:

- a. snížení ekonomické závislosti studenta na výchozí rodině;
- b. možnost založit spoření na vzdělání se státní podporou;
- c. snadnější rozhodování o studiu dětí, zejména v případě většího počtu dětí v rodině.

4) Absolventi vysokých škol:

- a. růst uplatnitelnosti na trhu práce jako důsledek pružnější reakce institucí terciárního vzdělávání na vývoj na trhu práce a na poptávku ze strany zaměstnavatelů;
- b. růst kvality poskytovaného vzdělání a jeho individuální návratnosti.

5) Zaměstnanci vysokých škol, vyšších odborných škol:

- a. růst příjmů vysokých škol s možností alokace větší části rozpočtů do mezd akademických pracovníků;
- b. růst diferenciací mezd akademických pracovníků podle přínosu k ekonomickému úspěchu instituce jako důsledek růstu zainteresovanosti institucí terciárního vzdělávání na udržení perspektivních pracovníků;

- c. v kariérním a mzdovém růstu snížení vlivu věku a posílení vlivu reálného výkonu a přínosu k efektivnímu fungování instituce;
- d. posílení významu ekonomického managementu v řízení institucí terciárního vzdělávání (efekt na „výkonové“ klima institucí).

Rizika projektu:

Projekt vytváří podmínky pro implementaci reformy s vyústěním v přípravu legislativních norem, které mají vlastní reformu iniciovat. S tím souvisí riziko neschválení legislativních návrhů (či jejich částí) v příslušných stádiích legislativního procesu, která bude záviset nejen na obtížně předvídatelném vývoji politické situace, ale také na tom, jak silnou podporu reformě se podaří zajistit u klíčových cílových skupin a aktérů.

Nezanedbatelným rizikem projektu je obtížnost stanovení nákladů na implementaci poměrně komplexní reformy, jejíž vliv na chování systému a cílových skupin je často zprostředkovaný a má dlouhodobý charakter. To platí zejména o „nákladech“ a „výnosech“ reformy v krátkodobém horizontu. Zatímco v krátkodobém horizontu během poměrně dlouhého přechodného období může převažovat růst společenských nákladů při udržení poměrně vysoké individuální návratnosti, z dlouhodobého hlediska tomu může být naopak, tj. růst celkových společenských nákladů se zpomalí zatímco společenská návratnost se začne zvyšovat. Celková bilance těchto procesů bude záviset na tom, k jakému modelu hospodářského vývoje bude ČR směřovat a jaké podmínky budou pro zhodnocování vzdělání na společenské a individuální úrovni nastaveny. Ačkoli součástí projektu bude hodnocení dopadů regulace (Regulatory Impact Assessment - RIA), jehož cílem bude identifikovat negativní a pozitivní dopady navrhovaných právních předpisů zejména v hospodářské a sociální oblasti, zvláště pak dopady na různé sociální skupiny, nebude snadné tyto efekty vyčíslit tak přesně jako u norem, jejichž vliv je spíše krátkodobý a méně zprostředkovaný a lze jej tedy poměrně snadno předvídat.

Popis opatření na eliminaci (odstranění) rizik:

Rizika plynoucí z případné politické nestability, která by mohla negativně ovlivnit implementaci reformy, zcela eliminovat nelze. Přesto si realizační tým klade jako jeden z hlavních cílů návrh reformy připravit tak, aby její implementace byla co nejméně závislá na okolnostech tohoto typu. K tomu má sloužit především věcnost a odbornost komunikační strategie, jejímž cílem má být mimo jiné přijetí základních principů reformy hlavními segmenty cílové skupiny a vnějšími aktéry. Ke snížení tohoto rizika by mělo přispět i složení řídicího výboru, do kterého by měly být jmenovány významné osobnosti spjaté s problematikou terciárního vzdělávání s nezanedbatelným vlivem na veřejné mínění a pokud možno s různou politickou afiliací. Toto opatření by měla umožnit principy reformy pozitivním způsobem komunikovat i do prostředí a skupin, kde zatím vůči reformě převládají negativní postoje.

Tomuto riziku lze čelit i důsledným provázáním návrhů reformních kroků na provedené analýzy, simulační modely a zejména zahraniční zkušenosti. Od tohoto základu se bude odvíjet i příprava a realizace efektivní komunikační strategie projektu, která by v zájmu získání co nejširší podpory měla být založena v první řadě na věcných argumentech. Jen tak bude možné dosáhnout potřebného konsensu zainteresovaných skupin jak pokud jde o nutnost reformy, tak pokud jde o její hlavní principy.

V zájmu minimalizace druhého a třetího rizika budou provedeny co možná nejspolehlivější odhady a simulace krátkodobých a dlouhodobých přímých i nepřímých efektů zamýšlené reformy s využitím jak existujících tak v rámci projektu pořizovaných výzkumných a statistických údajů. Možnost eliminovat toto riziko bude tím větší, čím méně bude realizační tým nucen zkracovat analytické fáze projektu a urychlovat přípravu legislativních norem.

Popis realizace plánovaných aktivit po ukončení financování z ESF:

Hlavním výsledkem projektu je legislativní podpora implementace reformy. Základním principem této reformy je změna motivací v systému terciárního vzdělávání jako celku. Dosažení tohoto cíle projektu zajistí kontinuitu podmínek, ve kterých budou jednotlivé segmenty cílové skupiny jednat v intencích nastavených projektem. Míra vlivu výsledků projektu na jednání příslušných segmentů cílové skupiny bude ovšem záviset na dalších (vůči projektu vnějším) okolnostech.

Popis přidané hodnoty projektu, v čem je inovativní:

Základní přidanou hodnotou projektu je vytvoření podmínek pro růst návratnosti veřejných investic do terciárního vzdělávání a do výzkumu a vývoje jako důsledek růstu konkurenceschopnosti českého vysokého školství. Hlavním cílem reformy systému terciárního vzdělávání, která bude v rámci projektu navržena, bude změna v principech řízení a financování systému terciárního vzdělávání. Jedním z hlavních východisek pro přípravu reformy jsou doporučení expertů OECD založená nejen na analýze stávajícího systému, ale především na základě srovnání s vývojem v zemích, kde je efektivita fungování systémů terciárního vzdělávání vyšší než v ČR.

V první řadě projekt navrhuje změny v samotné struktuře terciárního vzdělávání. Celý systém vysokého školství se bude na základě implementace reformy vnitřně mnohem více diferencovat podle toho, jaké hlavní cíle budou jednotlivé vysoké školy sledovat a jaké bude jejich hlavní poslání. Proto se kromě převážně profesně zaměřených škol „bakalářských studií“, které umožní systém více otevřít bez rizika snížení kvality, budou realizovat změny, které usnadní formování „výzkumných univerzit“ či „výzkumných fakult“, které se soustředí zejména na špičkový výzkum a doktorská studia.

Výrazně se v důsledku implementace reformy změní i systém financování tak, aby vysoké školy dostaly na jedné straně větší jistotu v tom, s jakými prostředky mohou dlouhodobě počítat (kontraktové „základní“ financování), na druhé straně však budou vytvořeny podmínky pro mnohem větší zainteresovanost škol na tom, jak kvalitní vzdělání poskytují a jak si vedou ve výzkumu a vývoji. Proto se návrh implementace reformy nevyhne ani otázce spoluúčasti studentů, kterou nám v souladu s celosvětovým trendem rovněž doporučuje OECD. V projektu budou analyzovány fungující systémy finanční spoluúčasti studentů a připraveny podmínky pro případné zavedení školního, buď přímého, nebo tzv. odloženého spláceného kontingenčním způsobem až po absolvování vysoké školy a dosažení průměrného příjmu.

Projekt rovněž nastaví nové podmínky pro financování a podporu studentů. V rámci projektu budou nastaveny parametry pro státem poskytované nízkouročené půjčky na krytí nákladů spojených se studiem, bude navržen systém spoření na vzdělání a celkově efektivnější systém sociálních stipendií. S ohledem na to, že délka studia se prodlužuje, bude vyřešena zákonem stanovená hranice 26 let pro poskytování výhod studentů. Podmínkou ovšem musí být přísně stanovené podmínky bránící zneužívání těchto výhod.

Řada vysokých škol má dnes vyšší rozpočty než středně velké podniky, čemuž je třeba přizpůsobit i správu těchto prostředků. Z tohoto důvodu budou v projektu efektivněji nastaveny vztahy mezi managementem škol (rektoři, děkani), jejich správními radami (vnější kontrola) a samosprávnými orgány (akademické senáty). V neposlední řadě budou vytvořeny příznivější podmínky pro propojování vysokých škol se základním i aplikovaným výzkumem a pro spolupráci vysokých škol s podniky a regiony.

Vazby na jiné projekty:

Realizace projektu bude probíhat v koordinaci zejména s následujícími individuálními projekty národními (IPN) ve stejné prioritní ose:

1. Návrh a implementace systému podpory projektového řízení na institucích terciárního vzdělávání a výzkumných a vývojových institucích.
2. Návrh a implementace systému účinné podpory technických a přírodovědných oborů včetně odborné a výzkumné činnosti mládeže.
3. Návrh a implementace komplexního systému hodnocení kvality terciárního vzdělávání a výzkumu a vývoje. Realizace komplexního systému řízení kvality činností institucí terciárního vzdělávání.
4. Návrh a implementace systému podpory podnikání a podnikatelského přístupu a inovačních řešení v institucích terciárního vzdělávání a ve výzkumu a vývoji.

Zvláště důležitá bude věcná i časová koordinace s projekty zaměřenými na **hodnocení** kvality terciárního vzdělávání a výzkumu a vývoje, jehož dílčí výsledky bude nutné využít v tomto projektu a to zejména při přípravě návrhu na změny v principech financování institucí terciárního vzdělávání.

Aktivity:

- A1. Koordinace reformních kroků, vytváření podmínek pro jejich přijetí a implementaci, politická ekonomie reformy.
- A2. Vyhodnocení veřejné diskuse k první verzi Bílé knihy terciárního vzdělávání, příprava verze určené k předložení vládě.
- A3. Příprava věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání.
- A4. Příprava paragrafového znění zákona o terciárním vzdělávání.
- A5. Příprava věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům.
- A6. Příprava paragrafového znění zákona o finanční pomoci studentům.
- A7. Příprava návrhu na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání.
- A8. Konference a semináře k reformě terciárního vzdělávání s mezinárodní účastí.

Konkrétní výstupy/výsledky

Konečná verze Bílé knihy terciárního vzdělávání (česky - plná verze, česky – zkrácená verze, anglicky – zkrácená verze)

Podklad pro návrh věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání.

Podklad pro návrh věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům.

Podklad pro paragrafové znění zákona o terciárním vzdělávání včetně příslušných prováděcích předpisů.

Podklad pro paragrafové znění zákona o finanční pomoci studentům včetně příslušných prováděcích předpisů.

Návrh na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání (právní forma, informační toky, funkční vazby, financování, atd.). Zřízení Centra a spolufinancování vzniku jeho informačního systému z prostředků Operačního programu se předpokládá až po schválení všech příslušných návrhů zákonů, tj. až v navazujícím projektu (2011 – 2013).

Zadání pro pilotní projekty variantních modelů řízení a správy různých typů institucí terciárního vzdělávání. Koordinace a vyhodnocení pilotních projektů se předpokládá až po schválení všech příslušných návrhů zákonů, tj. až v navazujícím projektu (2012 – 2015).

Pracovní semináře za účasti zahraničních odborníků na financování a řízení institucí terciárního vzdělávání a konference o terciárním vzdělávání s mezinárodní účastí.

Setkání s aktéry, workshopy.

Krátkodobé zahraniční výjezdy řídicích pracovníků v oblasti terciárního vzdělávání (jednotlivé instituce, akreditační komise, reprezentace).

Podkladové studie

Studie systémů finanční spoluúčasti studentů a finanční pomoci studentům ve vybraných zemích (přímá pomoc, nepřímá pomoc, stipendia, půjčky, granty, školné, poplatky za studium), srovnání s ČR, vyhodnocení efektivnosti z hlediska vývoje nerovností v přístupu k terciárnímu vzdělávání.

Analýza systému půjček ve vybrané zemi, jejíž systém půjček by mohl sloužit jako model pro ČR.

Studie k právnímu rámci řízení institucí terciárního vzdělávání ve vybraných zemích OECD.

Podkladová studie pro nové nastavení normativů financování vzdělávací činnosti v terciárním vzdělávání, ověření možnosti začlenění kritéria kvality poskytovaného vzdělání.

Studie průchodu studentů terciárním vzdělávacím systémem (založená na datech z matricy). K využití posléze také jako jeden z výstupů pro budoucí pravidelné hodnocení škol.

Simulační model (simulace) vývoje veřejných výdajů na terciární vzdělávání v krátkém, středním a dlouhém období (podle parametrů normativů, grantů, půjček, splátek, poptávky).

Studie empirických mzdových a výdělkových profilů a míry participace a zaměstnanosti terciárně vzdělané populace (v průřezové i časově-kariérové dimenzi; založeno jednak na existujícím pravidelném rozsáhlém šetření individuálních údajů o platech zaměstnanců SILC, Informačního systému o průměrných výdělcích, VŠPS a Mikrocensu).

Výběrové šetření absolventů terciárního vzdělávání s využitím výsledků a zkušeností z mezinárodního projektu REFLEX. Lze předpokládat využití tohoto šetření i pro přípravu návrhu na zavedení systému pravidelného výběrového monitorování absolventů vysokých škol.

Výběrové šetření studentů vysokých škol zapojené do mezinárodního projektu EUROSTUDENT IV. Realizace tohoto šetření v roce 2009 poskytne aktuální údaje o finanční situaci studentů různých sociálních skupin a o zdrojích, z nichž hradí náklady spojené se studiem. Výzkum proběhne současně v dalších cca 25 zemích, což umožní nastavení

parametrů systému finanční pomoci studentům na základě mezinárodního srovnání sociální situace studentů v různých zemích.

Výběrové šetření absolventů středních škol ve vztahu k přístupu a motivaci k terciárnímu vzdělávání (návrh a pilotní odzkoušení, ve spolupráci s ÚIV a CERMAT).

Analýza struktury poptávky, projevených preferencí a úspěšnosti uchazečů založená na údajích z databáze Uchazeč. K využití posléze také jako jeden z výstupů pro budoucí pravidelné hodnocení.

Studie poptávky zaměstnavatelů po absolventech institucí terciárního vzdělávání a jejich uplatnění.

Přehled a orientační harmonogram průběhu aktivit

	Aktivita	Hlavní výstup/výsledek	Navržený termín zahájení	Navržený termín ukončení	Odpovídá (garanti aktivity)
1	Koordinace reformních kroků, vytváření podmínek pro jejich přijetí a implementaci, politická ekonomie reformy	Projekt jako celek	11/2008	10/2011	Václavík
2	Prezentace konečné verze Bílé knihy terciárního vzdělávání odborné veřejnosti a v mezinárodním kontextu	Tištěná definitivní verze Bílé knihy terciárního vzdělávání česky a anglicky	11/ 2008	6/2009	Slovák
3	Příprava věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání	Návrh věcného záměru zákona	11/ 2008	4/2009	Vinš
4	Příprava paragrafového znění zákona o terciárním vzdělávání	Návrh paragrafového znění zákona	1/2009	10/2009	Vinš
5	Příprava věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům	Návrh věcného záměru zákona	11/ 2008	10/2009	Matějů
6	Příprava paragrafového znění zákona o finanční pomoci studentům	Návrh paragrafového znění zákona	1/2009	10/2010	Weidnerová
7	Příprava návrhu na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání (CSFTV)	Návrh na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání	11/ 2008	10/2011	Münich
8	Konference a semináře k reformě terciárního vzdělávání s mezinárodní účastí	Konference a semináře	11/ 2008	10/2011	Matějů

III

Aktivita 1

Koordinace reformních kroků, vytváření podmínek pro jejich přijetí a implementaci, politická ekonomie reformy

Výsledek: Nalezení konsensuálních řešení, implementace reformy, dlouhodobá udržitelnost

Období: 11/2008 – 12/2011

Jedním z hlavních rysů tohoto projektu, který jej odlišuje od ostatních IPN, je komplexnost cíle, jehož má být dosaženo (návrh a implementace reformy celého systému terciárního vzdělávání, včetně jeho financování, zavedení systému finanční pomoci studentům) a obtížná předvídatelnost podmínek, v nichž budou jednotlivé fáze projektu postupně realizovány a podmínky, v nichž bude zajišťována udržitelnost projektu.

Základem návrhu a implementace reformy je příprava příslušných legislativních norem. Zákony však budou pouze předpokladem pro úspěšnou implementaci reformy. Zkušenosti nejen z minulosti (od roku 1990 bylo v ČR učiněno několik pokusů o reformu vysokého školství, zejména jeho financování), ale též z jiných zemí,¹ ukazují, že implementace reforem vzdělávacích systémů naráží na značnou resistenci a to jak na straně zájmových skupin, jichž se reformy přímo nebo nepřímo týkají, tak v politické reprezentaci, jejíž určité segmenty se nezdíka staví do role obhájce zájmů těch, kteří reformy blokují, nebo se jich jen obávají.

Rezistence vůči vzdělávacím reformám je tím větší:

- čím větší jsou předpokládané počáteční náklady (např. počáteční vklady do systémů návratné finanční pomoci, odložení větších investic do systému až po spuštění reformy, atd.) ve srovnání s očekávaným užitekem a přínosy ;
- čím vzdálenější jsou přínosy reformy ve srovnání s rozsahem a hloubkou změn, které reforma implementuje (u reforem vzdělávacích systémů je čas nutný na to, aby se projevil očekávané pozitivní efekty, zvláště dlouhý);
- čím větší je skupina těch, kteří se obávají, že reformou ztratí,² ve srovnání se skupinou, která se domnívá, že získá;
- čím silněji jsou reprezentovány a komunikovány zájmy těch, kteří reformě aktivně brání, ve srovnání s reprezentací a veřejnou komunikací zájmů těch, kteří reformu pasivně nebo aktivně podporují
- čím polarizovanější je politická reprezentace (větší polarizace má za důsledek silnější tendenci primárně věcná řešení ideologizovat a politizovat).

Načasování, strategická koordinace vzdělávacích reforem a systematické působení na všechny relevantní nejen cílové, ale i zájmové skupiny jsou klíčové ze dvou důvodů. Předně je třeba počítat s podstatnou prodlevou mezi časem, kdy je reforma na svém počátku spojena s nutnými náklady a časem, kdy se projeví její zamýšlené přínosy. To činí reformy tohoto typu politicky nevděčnými a nezdíka riskantními úlohami, a to zejména za situace, kdy mezi obdobími, kdy je reforma spojena především s náklady (často nejen ekonomickými) a obdobími, kdy se projeví její pozitivní efekty, přichází parlamentní volby.

¹ Zde lze odkázat nejen na tématickou zprávu OECD k terciárnímu vzdělávání (Tertiary Education for the Knowledge Society. OECD Thematic Review of Tertiary Education: Synthesis Report, volume 3, chapter 11: What Next? The Challenges of Policy Implementation), ale také na dokument OECD připravený pro diskusi k problémům implementace vzdělávacích reforem na konferenci OECD, která se konala ve dnech 2. a 3. září 2008 v Soulu („Addressing the Challenges of Policy Implementation in Education. Issues for Discussion“, OECD, 2008.)

² Za ztrátu lze například považovat i zvýšení odpovědnosti managementu za hospodaření s veřejnými prostředky v institucích terciárního vzdělávání, oslabení role samosprávy v ekonomickém managementu vysokých škol, posílení role vnějších stakeholders v řízení vysokých škol, atd.

Načasování a strategická koordinace jsou důležité také s ohledem na sled příslušných reformních kroků. Například zavedení spoluúčasti není zřejmě sociálně ani politicky únosné před implementací systému finanční pomoci studentům, ovšem příliš dlouhá prodleva mezi zavedením systému finanční pomoci studentům a zavedením alespoň motivačního školného může naopak výrazně zvýšit náklady reformy ve srovnání s jejími přínosy.

Z výše uvedeného plyne, že implementace reformy terciárního vzdělávání, na které závisí dosažení hlavního cíle projektu a dosažení udržitelnosti, výrazně závisí na tom, do jaké míry se pro ni podaří získat podporu nejen v cílových skupinách, ale též mezi klíčovými stakeholdery, včetně politické reprezentace.

Jeden z největších problémů, před kterým tento projekt stojí, tedy spočívá v tom, jak paralelně s vytvářením evidence pro správné nastavení zákonů (výzkumy, simulační modely) a s jejich vlastní přípravou koordinovaně působit na všechny klíčové skupiny tak, aby jednotlivé návrhy reformních kroků narážely na co nejmenší resistenci. To je úkol, který se vymyká jak běžnému řízení projektu, tak běžné publicitě. Tento úkol, který - zejména ve vztahu ke vzdělávacím reformám - experti OECD označují jako „**politickou ekonomii reformy**“³, jejíž zvládnutí považují za klíčový předpoklad úspěšnosti reformy. Politická ekonomie reformy přitom není nic jiného než schopnost komunikovat *dlouhodobé* pozitivní efekty reformy politikům, zájmových skupinám i veřejnosti, a překonat tak zpravidla *krátkodobé* horizonty uvažování, ve kterých zpravidla dominují spíše negativní efekty spojené s počátečními náklady (obětmi) reformy.

V souladu s tímto pojetím politické ekonomie reformy bude hlavním cílem této aktivity na základě spolupráce Výkonné rady projektu a Poradního sboru projektu (popis těchto orgánů je uveden níže) **strategickou koordinací jednotlivých reformních kroků a systematickým působením na všechny cílové a zájmové skupiny** vytvářet co nejpříznivější podmínky pro přijetí hlavních principů reformy mezi vnitřními i vnějšími stakeholdery, včetně politické reprezentace. Zvláště důležitou roli bude v této aktivitě hrát Poradní sbor projektu, ve kterém budou významné osobnosti, jejichž zkušenosti a vliv na veřejné mínění i klíčové aktéry budou pro mít pro úspěšnou implementaci reformy zvláště velký význam. Zde je třeba zdůraznit, že budeme usilovat o to, aby v Poradním sboru působily jak politicky nezávislí experti, tak osobnosti různou politickou afiliací. Předpokládáme, že Poradní sbor projektu bude hrát významnou roli v minimalizaci rizik spojených s prosazováním navržených reforem v rámci celého legislativního procesu (vláda, Poslanecká sněmovna parlamentu, Senát).

Z výše uvedeného též plyne, že součástí této aktivity bude též velmi specifická komunikační strategie, která se bude vymykat běžné publicitě projektů. Jejím specifickým rysem bude strategická komunikace přizpůsobující se situaci a systematicky zacílená na vytváření příznivých podmínek pro realizaci reformy v různých zájmových skupinách. V takto pojaté komunikační strategii bude opět hrát významnou roli nejen Výkonná rada projektu, ale zejména Poradní sbor projektu.

Vedoucí projektu (hlavní odborný garant projektu)

Ve spolupráci s poradním sborem řídí a koordinuje realizaci všech aktivit projektu. Jeho hlavním úkolem je vytvářet podmínky pro to, aby jednotlivé aktivity na sebe logicky navazovaly (vstupy a výstupy) a zejména aby v přípravě a implementaci reforem terciárního vzdělávání a financování studentů bylo dosahováno maximálního konsensu s různými zájmovými skupinami. Stěžejní komponentou náplně práce nejen odborné vedení projektu, ale také komunikace se všemi klíčovými aktéry a politickou reprezentací.

Poradní sbor

Poradní sbor projektu bude dohlížet na odbornou část realizace projektu, plnění vytyčených cílů v souladu s cílem vlády. Členové Poradního sboru budou jmenováni statutárním orgánem projektu. Poradní sbor by měl mít interní a externí členy. Interní členové by měli být jmenováni z řad

³ Addressing the Challenges of Policy Implementation in Education. Issues for Discussion“, OECD, Paris, 2008

hlavního expertního týmu (hlavní odborný garant projektu a garanti klíčových aktivit). V zájmu otevření projektu klíčovými aktéry by v Poradním sboru měly působit významné osobnosti, jejichž zkušenosti a vliv by měly být při implementaci reformy a v komunikační strategii průběžně využívány.

Výkonná rada projektu

Rada projektu bude výkonným orgánem projektu, který kromě průběžné operativy, která není zahrnuta v této aktivitě, bude participovat na tvorbě úspěšné strategie politické ekonomie reformy. Bude složena z hlavního odborného garanta (vedoucího) projektu, jeho zástupce, statutárního zástupce projektu, hlavního kontrolora (supervizora) projektu, a z odborných garantů klíčových aktivit projektu.

Odborný garant: David Václavík

Aktivita 2

Vyhodnocení veřejné diskuse k první verzi Bílé knihy terciárního vzdělávání, příprava verze určené k předložení vládě.

Výsledek: plná verze Bílé knihy terciárního vzdělávání (BK), zkrácená verze dokumentu v češtině i angličtině

Období: 11/ 2008 – 6/2009

Popis aktivity: V květnu 2008 byla na konferenci Inovačního fóra „Jak dál v terciárním vzdělávání?“ zahájena veřejná diskuse k Bílé knize terciárního vzdělávání, ve které byly prezentovány hlavní principy reformy terciárního vzdělávání. Výsledky veřejné diskuse, která bude ukončena v říjnu 2008, je třeba promítnout do definitivní verze Bílé knihy terciárního vzdělávání, která bude předložena vládě. V rámci této aktivity budou vyhodnoceny výsledky veřejné diskuse a navrženy změny, které budou reflektovat jak hlavní doporučení vzešlá z diskuse, tak cíle navržené reformy a – pokud to dovolí termín předání definitivní verze Bílé knihy terciárního vzdělávání do mezirezortního připomínkového řízení - i výsledky analýz, které budou provedeny v první fázi projektu. První verze Bílé knihy bude přepracována tak, aby mohla sloužit jako východisko pro přípravu nových legislativních úprav (Zákon o terciárním vzdělávání, Zákon o finanční pomoci studentům), které budou navrženy v rámci dalších aktivit realizovaných v rámci tohoto projektu. Hlavními výstupy této aktivity budou definitivní verze Bílé knihy terciárního vzdělávání a její analytické přílohy. Po schválení vládou bude Bílá kniha terciárního vzdělávání přeložena do angličtiny a společně s českou verzí vydána jako publikace.

Podpůrné aktivity jsou popsány v příloze 1 v bodě 12

Odborný garant: Jan Slovák

Dopad této aktivity na cílové skupiny:

1. Všechny cílové skupiny budou seznámeny s výsledky veřejné diskuse.

Aktivita 3

Příprava návrhu věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání

Hlavní výsledek: Podklady pro věcný záměr zákona o terciárním vzdělávání, prezentace hlavních principů věcného záměru zákona na seminářích s hlavními aktéry, reprezentací vysokých škol, vyšších odborných škol a politickou reprezentací. Realizace komunikační strategie směrem k odborné i širší zainteresované veřejnosti.

Období: 11/ 2008 – 6/2009

Popis aktivity: Výhodiskem pro přípravu věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání budou zásady vládou schválené verze Bílé knihy terciárního vzdělávání. V rámci této aktivity budou též provedena potřebná šetření názorů na současnou situaci a postojů k reformě mezi akademickými pracovníky a vnějšími aktéry. Na základě získaných informací bude případně navržena úprava legislativního návrhu činnosti vysokých škol a vyšších odborných škol, která bude konfrontována s analýzou předností a rizik navrhovaného modelu. Současně bude na základě této analýzy zpracováno hodnocení dopadu regulace (RIA) podle obecných zásad tak, aby závěrečná zpráva RIA byla součástí věcného záměru zákona.

Klíčové body věcného záměru zákona budou vycházet z odborné diskuse se zainteresovanými skupinami. Základním výstupem bude návrh věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání a jeho podrobné zdůvodnění. Součástí přípravy věcného záměru zákona bude i diskuse k návaznosti navrhované reformy terciárního vzdělávání na představy o transformaci celé vzdělávací soustavy.

Podklad věcného záměru bude připravován v součinnosti s přípravou další legislativní normy, a sice věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům, tj. samotný věcný záměr se nebude touto problematikou zabývat.

Podpůrné aktivity jsou popsány v příloze 1 v bodech 1, 3, 4, 9, 10,11 a 12.

Odborný garant: Václav Vinš

Hlavní dopady této aktivity na cílové skupiny:

1. růst zainteresovanosti institucí terciárního vzdělávání na kvalitě poskytovaného vzdělání a na uplatnitelnosti absolventů na pracovních trzích doma i v zahraničí;
2. dostupnost relevantních informací o profilu, zaměření a efektivitě fungování institucí terciárního vzdělávání a o kvalitě poskytovaného vzdělání z hlediska možností dalšího studia a uplatnění na trhu práce;
3. rozšíření možností volby mezi vzdělávacími institucemi, růst příležitostí pro mobilitu studentů uvnitř systému;
4. růst odpovědnosti studentů za volbu oboru studia a vysoké školy, zvyšování motivace k úspěšnému zakončení studia;
5. růst diferenciací mezd akademických pracovníků podle přínosu k ekonomickému úspěchu instituce jako důsledek růstu zainteresovanosti institucí terciárního vzdělávání na udržení perspektivních pracovníků;
6. v kariérním a mzdovém růstu snížení vlivu věku a posílení vlivu reálného výkonu a přínosu k efektivnímu fungování instituce;
7. posílení významu ekonomického managementu v řízení institucí terciárního vzdělávání (efekt na „výkonové“ klima institucí).
8. zvyšování bezprostředního vlivu studentů na kvalitu poskytovaného vzdělání a efektivitu fungování institucí terciárního vzdělávání;
9. růst uplatnitelnosti na trhu práce jako důsledek pružnější reakce institucí terciárního vzdělávání na vývoj na trhu práce a na poptávku ze strany zaměstnavatelů;
10. růst kvality poskytovaného vzdělání a jeho individuální návratnosti.

Aktivita 4

Příprava podkladu pro paragrafové znění zákona o terciárním vzdělávání

Hlavní výsledek: Podklad pro paragrafové znění zákona o terciárním vzdělávání, prezentace na seminářích s hlavními aktéry reformy, především s reprezentací vysokých škol, vyšších odborných škol a politickou reprezentací.

Období: 1/2009 – 10/2009

Popis aktivity: Na základě schváleného věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání budou zahájeny práce na návrhu paragrafového znění zákona o terciárním vzdělávání. Vzhledem k důležitosti této normy nejen pro celý sektor terciárního vzdělávání a cílové skupiny tohoto projektu, ale pro celou společnost, bude návrh diskutován nejen s reprezentací akademické obce a dalšími odborníky na vzdělávací politiku, ale také s představiteli politické reprezentace (příslušné výbory Poslanecké sněmovny a Senátu ČR) a s předními domácími i zahraničními odborníky na vzdělávací politiku.

Významnou součástí této aktivity bude realizace komunikační strategie, jejímž hlavním cílem bude vytvořit příznivé podmínky pro přijetí reformy nejen cílovými skupinami, ale též politickou reprezentací a zejména veřejností..

Hlavním výsledkem bude návrh paragrafového znění zákona o terciárním vzdělávání, včetně důvodové zprávy. Podpůrnými výsledky budou prezentace na seminářích s hlavními aktéry reformy.

Podpůrné aktivity jsou popsány v příloze 1 v bodech 1, 3, 4, 9, 10, 11 a 12.

Odborný garant: Václav Vinš

Hlavní dopady této aktivity na cílové skupiny:

1. růst zainteresovanosti institucí terciárního vzdělávání na kvalitě poskytovaného vzdělání a na uplatnitelnosti absolventů na pracovních trzích doma i v zahraničí;
2. dostupnost relevantních informací o profilu, zaměření a efektivitě fungování institucí terciárního vzdělávání a o kvalitě poskytovaného vzdělání z hlediska možností dalšího studia a uplatnění na trhu práce;
3. rozšíření možností volby mezi vzdělávacími institucemi, růst příležitostí pro mobilitu studentů uvnitř systému;
4. růst odpovědnosti studentů za volbu oboru studia a vysoké školy, zvyšování motivace k úspěšnému zakončení studia;
5. růst diferenciací mezd akademických pracovníků podle přínosu k ekonomickému úspěchu instituce jako důsledek růstu zainteresovanosti institucí terciárního vzdělávání na udržení perspektivních pracovníků;
6. v kariérním a mzdovém růstu snížení vlivu věku a posílení vlivu reálného výkonu a přínosu k efektivnímu fungování instituce;
7. posílení významu ekonomického managementu v řízení institucí terciárního vzdělávání (efekt na „výkonové“ klima institucí).
8. zvyšování bezprostředního vlivu studentů na kvalitu poskytovaného vzdělání a efektivitu fungování institucí terciárního vzdělávání;
9. růst uplatnitelnosti na trhu práce jako důsledek pružnější reakce institucí terciárního vzdělávání na vývoj na trhu práce a na poptávku ze strany zaměstnavatelů;
10. růst kvality poskytovaného vzdělání a jeho individuální návratnosti.

Aktivita 5

Příprava podkladů pro věcný záměr zákona o finanční pomoci studentům

Výsledek: Podklady pro věcný záměr zákona o finanční pomoci studentům (alternativně zákona o financování studia v terciárním vzdělávání), prezentace hlavních principů reformy financování studia v terciárním vzdělávání na seminářích s hlavními aktéry, realizace komunikační strategie směrem k odborné i širší zainteresované veřejnosti (dominantně k potenciálním uchazečům o studium a současným studentům vysokých škol; bude realizováno v aktivitě č.9).

Období: 11/ 2008 - 10/2009

Bílá kniha terciárního vzdělávání dokumentuje nutnost zásadní změny v principech financování studia v terciárním vzdělávání (zavedení komplexního systému finanční pomoci studentům, odložené školné). Příprava věcného záměru zákona si vyžádá řadu podkladových studií, zejména studie k systémům finanční spoluúčasti studentů a finanční pomoci studentům ve vybraných zemích (formy spoluúčasti, přímá pomoc, nepřímá pomoc, stipendia, půjčky, granty) a srovnání se situací v ČR, vyhodnocení efektivnosti různých modelů financování z hlediska vývoje nerovností v přístupu k terciárnímu vzdělávání. Pro nastavení nového způsobu financování studentů vysokých škol jako samostatné sociální jednotky a vyjmutí z definice vyživovaného dítěte bude provedena analýza existujících českých i evropských právních předpisů, modelů financování studia a vazeb chystaných změn na další zákony.

V rámci této aktivity budou realizována šetření uchazečů, studentů a absolventů, na jejichž základě budou provedeny analýzy a připraveny simulační modely, které umožní stanovit základní cíle a parametry návrhu. Výsledky těchto šetření a analýz současně poskytnou důležité informace pro komunikaci návrhu směrem k cílovým skupinám a k veřejnosti. Většina výsledků šetření a analýz bude též využita při přípravě hodnocení dopadů regulace (RIA).

Podklad věcného záměru zákona bude obsahovat způsob promítnutí navrhovaného věcného řešení financování studentů vysokých škol do právního řádu ČR. Půjde zejména o stanovení podmínek pro případné zavedení finanční spoluúčasti studentů, zavedení základního studijního grantu, půjček na částečné pokrytí životních nákladů při studiu, spoření na vzdělání se státní podporou, návrh nové právní úpravy sociálních stipendií a příspěvku na bydlení, legislativní ošetření příležitostné práce či praxe studentů atd. Důležitým prvkem bude tvorba simulačních modelů, které by měly umožnit flexibilní (variantní) nastavování klíčových parametrů financování (zejména pak role veřejných a soukromých zdrojů) s ohledem na stanovený výsledný efekt (efektivita systému, zatížení veřejných rozpočtů). V souladu s Bílou knihou terciárního vzdělávání bude rozpracován návrh na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání jako instituce zastřešující informační a finanční toky v terciárním vzdělávání.

Základním výstupem bude věcně zdůvodněný podklad pro věcný záměr zákona o financování studia a finanční pomoci studentům. Významnou součástí této aktivity budou konference a semináře, řada z nich za účasti expertů ze zahraničí. Výsledky analýz budou průběžně využívány v realizaci komunikační strategie, jejímž hlavním cílem bude vytvořit příznivé podmínky pro přijetí reformy financování nejen cílovými skupinami, ale též politickou reprezentací a zejména veřejností.

Podpůrné aktivity jsou popsány v příloze 1 v bodech 2, 3, 5, 7, 8 a 12.

Odborný garant: Petr Matějů.

Hlavní dopady této aktivity na cílové skupiny:

1. snadnější a nezávislejší financování nákladů spojených se studiem, větší ekonomické osamostatnění vůči výchozí rodině;
2. možnost získat (nevratný) základní studijní grant;
3. možnost získat nízkoúročenu kontingenčně splácenou půjčku na pokrytí části životních nákladů v průběhu studia;

4. rozšíření skupiny příjemců sociálních stipendií;
5. možnost uhradit školné (bude-li zavedeno) až po ukončení studia a dosažení stanovené úrovně příjmu (kontingenční splácení);
6. zvýhodnění studentské krátkodobé a příležitostné práce během studia.
7. snížení ekonomické závislosti studenta na výchozí rodině;
8. možnost založit spoření na vzdělání se státní podporou;
9. snadnější rozhodování o studiu dětí, zejména v případě většího počtu dětí v rodině.

Aktivita 6

Příprava podkladu pro paragrafové znění zákona o finanční pomoci studentům (případně zákona o financování studia v terciárním vzdělávání).

Hlavní výsledek: Podklad pro paragrafové znění zákona o finanční pomoci studentům (případně zákona o financování studia v terciárním vzdělávání), prezentace na seminářích s hlavními aktéry reformy, reprezentací vysokých škol, vyšších odborných škol a politickou reprezentací.

Období: 1/2009 – 10/2010

Na základě připomínek k věcnému záměru zákona z vnitřního a vnějšího připomínkového řízení budou dopracovány podklady pro přípravu vlastního zákona o finanční pomoci studentům (případně zákona o financování studia v terciárním vzdělávání).

Podklad k paragrafovému znění zákona o finanční pomoci studentům by měl obsahovat časově určené (fázované) zavedení spoluúčasti studentů, zavedení základního studijního grantu, půjček na částečné krytí životní nákladů při studiu, spoření na vzdělání se státní podporou, návrh nové právní úpravy udělování sociálních stipendií a příspěvku na bydlení. Zákonem by měla být ošetřena i příležitostná práce a praxe studentů s možností osvobození od plateb veřejnoprávního pojištění.

V závislosti na doporučení z mezirezortního připomínkového řízení a vlády bude navržena právní forma Centra správy financování terciárního vzdělávání, jehož hlavní funkce a parametry fungování budou nastaveny v rámci Aktivity 7. Od počátku této aktivity bude souběžně s dalšími kroky a fázemi probíhat práce na zákonu o finanční pomoci studentům a na základě shromážděných informací o finanční náročnosti jednotlivých opatření (simulační modely) bude probíhat zpracování RIA. Součástí této aktivity bude příprava informačního systému pro administraci finanční pomoci studentům. V závislosti na schváleném znění věcného záměru zákona lze variantně uvažovat o návrhu informačního systému pro financování studia, který zahrne jak administraci systému finanční pomoci studentům tak normativní financování institucí.

Nedílnou součástí přípravy podkladu pro paragrafové znění zákona o finanční pomoci studentům bude realizace komunikační strategie, jejímž hlavním cílem bude vytvořit příznivé podmínky pro přijetí reformy zejména širší veřejností a politickou reprezentací.

Po schválení zákona bude v intencích jeho znění zpřesněno zadání pro technické a logistické dokončení návrhu na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání, konkrétně pro realizaci informačního systému pro komplexní administraci finanční pomoci studentům a jeho napojení na informační systémy státní sociální podpory a výběru daní (půjde zejména o realizaci softwarové podpory fungování informačního systému Centra a jeho napojení na příslušné informační systémy v gesci MF ČR a MPSV).

Podpůrné aktivity jsou popsány v příloze 1 v bodech 2, 3, 5, 7 a 8 a 12.

Odborný garant: Simona Weidnerová

Hlavní dopady této aktivity na cílové skupiny

1. snadnější a nezávislejší financování nákladů spojených se studiem, větší ekonomické osamostatnění vůči výchozí rodině;
2. možnost získat (nevratný) základní studijní grant;
3. možnost získat nízkouročenou kontingenčně splácenou půjčku na pokrytí části životních nákladů v průběhu studia;
4. rozšíření skupiny příjemců sociálních stipendií;
5. možnost uhradit školné (bude-li zavedeno) až po ukončení studia a dosažení stanovené úrovně příjmu (kontingenční splácení);
6. zvýhodnění studentské krátkodobé a příležitostné práce během studia.

III

5.9.2008

7. snížení ekonomické závislosti studenta na výchozí rodině;
8. možnost založit spoření na vzdělání se státní podporou;
9. snadnější rozhodování o studiu dětí, zejména v případě většího počtu dětí v rodině.

Aktivita 7

Příprava návrhu na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání (CSFTV)

Hlavní výsledek: Návrh na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání

Období: 11/ 2008 – 10/2011

Zásadní modernizací systému financování terciárního vzdělávání se významným způsobem zvýší a rozšíří požadavky na celou správní agendu. Současná agenda financování dominantně přes normativně financovaná studia bude rozšířena o obsáhlou agendu zprostředkující studijní granty, půjčky na životní náklady během studia, sociální stipendia, v budoucnosti i případné školné a jeho splácení. Takto rozšířená agenda bude mnohem náročnější na (i) zázemí funkčního informačního systému integrujícího informace z různých zdrojů, (ii) analytické zázemí, (iii) pravidla nakládání s finančními prostředky z různých zdrojů, správa časové struktury aktiv a pasiv a *cash flow*. V rámci této aktivity:

(i) Bude připraven návrh struktury a fungování informačního systému CSFTV včetně funkčních informačních rozhraní s dalšími institucemi státní správy (daňová a sociální správa), se systémem matriky a informačními systémy jednotlivých škol. Navržený systém musí být nástrojem nejen pro administrativní činnosti (včetně účetních) na různých úrovních (student/daňový poplatník, škola, případně zaměstnavatelé), ale musí umožňovat také realizaci analýz (viz ii). Součástí návrhu bude řešení vyhovující legislativě na ochranu osobních údajů.

(ii) Bude připraven detailní návrh analytického zázemí, které bude zpracovávat průběžné, výroční a ad-hoc analýzy, které budou využívány jak interně pro řízení systému včetně stanovování parametrů jeho financování, tak veřejně pro informovanost vlády, parlamentu a veřejnosti. Informační systém a technické zázemí bude navržen tak, aby umožnil tvorbu sestav indikátorů pro veřejný informační systém o subjektech a oborech terciárního vzdělávání. Výsledkem aktivity bude také detailní návrh struktur nezbytných analytických výstupů potřebných k plnění role CSFTV.

(iii) Bude připraven návrh řešení administrativně-správně-finančně-účetních problémů spojených s rozsáhlou agendou spravující velký objem finančních prostředků z různých zdrojů a aktiva a pasiva s dynamickou časovou strukturou.

Aby systém spravovaný CSFTV mohl komplexně sloužit všem účelům zároveň, bude návrh řešit řadu technických, právních a metodologických problémů. Vzhledem k významu informačního systému pro řízení a chod celého systému financování je třeba zajistit jeho vysokou spolehlivost a uživatelskou jednoduchost. V rámci této aktivity bude nejprve provedena analýza současného informačně-správního systému, posouzení jeho slabých a silných stránek a rozvaha možností zakomponovat vybrané segmenty do systému CSFTV.

Návrh na zřízení CSFTV (tj. návrh právní formy, zajištění informačních toků, funkčních vazeb a financování), který bude výsledkem první etapy projektu (2008 – 2011), bude základem pro přípravu projektu na samotné zřízení Centra a spolufinancování vzniku jeho informačního systému z prostředků OP VK. Tyto aktivity však nelze realizovat dříve než po schválení všech příslušných návrhů zákonů, tj. až v rámci navazujícího projektu (2012 – 2015).

Podpůrné aktivity jsou popsány v příloze 1 v bodech 2, 6, 7 a 8 a 12.

Odborný garant: Daniel Münich

Hlavní dopady této aktivity na cílové skupiny:

1. dostupnost relevantních informací o profilu, zaměření a efektivitě fungování institucí terciárního vzdělávání a o kvalitě poskytovaného vzdělání z hlediska možností dalšího studia a uplatnění na trhu práce;

2. rozšíření možností volby mezi vzdělávacími institucemi, růst příležitostí pro mobilitu studentů uvnitř systému;
3. snadnější a nezávislejší financování nákladů spojených se studiem, větší ekonomické osamostatnění vůči výchozí rodině;
4. možnost získat (nevratný) základní studijní grant;
5. možnost získat nízkoúročnou kontingenčně splácenou půjčku na pokrytí části životních nákladů v průběhu studia;
6. možnost uhradit školné (bude-li zavedeno) až po ukončení studia a dosažení stanovené úrovně příjmu (kontingenční splácení);
7. snížení ekonomické závislosti studenta na výchozí rodině;
8. možnost založit spoření na vzdělání se státní podporou.

Aktivita 8

Odborné konference a semináře k reformě terciárního vzdělávání s mezinárodní účastí.

Výsledek: Prezentace reformy v širším mezinárodním kontextu expertům, politické reprezentaci a cílovým skupinám

Období: 11/ 2008 – 10/2011

Aktivita bude probíhat v celém období projektu a jejím cílem bude průběžně konfrontovat základní principy navrhovaných změn s představiteli hlavních cílových skupin a za účasti domácích a zahraničních expertů. Půjde o odborně a expertně orientované pracovní semináře a konference zaměřené na klíčová témata reformy terciárního vzdělávání. Jejich hlavním cílem bude diskutovat hlavní trendy ve vývoji terciárních systémů vzdělávání ve vyspělých zemích, využít zkušeností z reforem terciárního vzdělávání uskutečněných nebo probíhajících v jiných zemích a konfrontovat připravované návrhy s předními světovými experty na daná témata, zejména pak s experty Světové banky a OECD. V rámci této aktivity bude rovněž uspořádán seminář za účasti některých členů examinačního týmu OECD a dalších odborníků ze zahraničí, jehož cílem bude konfrontovat první verzi věcného návrhu s doporučeními expertů OECD pro Českou republiku obsaženými v tzv. Country Note a v závěrečné zprávě z Tématické zprávy OECD k terciárnímu vzdělávání.

Ročně budou v rámci této aktivity uskutečněny zpravidla tři akce:

- a. mezinárodní konference většího rozsahu;
- b. odborný seminář zaměřený na řešení specifického problému s domácími (případně i zahraničními) experty, členy akademické obce a vnějšími aktéry (stakeholders);
- c. pracovní seminář (kulatý stůl) zacílený na vybranou cílovou skupinu.

Zatím lze specifikovat následující akce:

- a. Pracovní seminář k úloze veřejných a soukromých zdrojů ve financování terciárního vzdělávání za účasti zahraničních expertů.
- b. Pracovní seminář k diversifikaci systémů terciárního vzdělávání v evropských zemích za účasti zahraničních expertů.
- c. Pracovní seminář k modelům řízení institucí terciárního vzdělávání za účasti zahraničních expertů.
- d. Prezentace konečné verze Bílé knihy propojená s diseminační fází projektu OECD Thematic Review of Tertiary Education (v jednání je účast zástupců OECD, možnost koordinace s podobně zaměřenou aktivitou připravovanou Maďarskem)
- e. Konference s mezinárodní účastí k návrhu reformy terciárního vzdělávání v ČR a finanční pomoci studentům.
- f. Pracovní seminář k modelům finanční spoluúčasti studentů a finanční pomoci studentům.

Odborný garant: Petr Matějů

Hlavní dopady této aktivity na cílové skupiny:

1. Zvyšování informovanosti všech segmentů cílové skupiny o připravovaných změnách
2. Zpětná vazba od všech segmentů cílové skupiny a zahraničních expertů umožňující zvyšovat kvalitu návrhů a jejich přijatelnost.

Příloha 1: Podrobnější popis vybraných analytických a expertních aktivit

1. Problematika třetí role univerzit

Problematika tzv. třetí role je prozatím špatně komunikována a neoprávněně zužována na přímou spolupráci vysokých škol s průmyslovými podniky. Přitom právě nalezení vhodných rolí jednotlivými univerzitami a pochopení těchto rychle se vyvíjejících souvislostí vzdělávacích a výzkumných aktivit vysokých škol i na straně všech aktérů bude mimořádně podstatné pro nastavení a úspěch reformy. V rámci přípravy reformních kroků a dokumentů budou proto zadány a následně využity analýzy, které jednak zprostředkují komplexní pohled na možné a žádoucí role univerzit v současné společnosti, zejména ale budou zdrojem podrobných rozkladů legislativních, organizačních i systémových bariér současného stavu v České republice. Zároveň bude vypracována srovnávací základna zkušeností z jiných zemí. Výstupy těchto analýz budou podstatné jak pro dokončení Bílé knihy terciárního vzdělávání jakožto strategického dokumentu, tak pro přípravu podkladů pro konkrétní návrhy legislativních norem. Jednotlivá šetření a analýzy budou realizovány vybranými externími experty, případně výzkumnými organizacemi nebo firmami.

Zahájení: 11/ 2008

Výsledek: Podkladová studie, prezentace na seminářích, odborné články, účast na konferencích a na veřejné diskusi.

Odborný garant: J. Slovák

2. Analýzy dostupných dat o uchazečích, studentech a absolventech (podklad pro první odhady finančních parametrů simulačních modelů financování TV a finanční pomoci studentům)

Údaje z nových šetření a sond, které budou provedeny v rámci projektu, nebudou k dispozici dříve než ve druhé polovině roku 2009. Již v současné době existuje řada výzkumů, statistik a mezinárodních srovnání, jejichž výsledky mohou být využity pro zpřesnění cílů reformy terciárního vzdělávání, stanovení optimálních nástrojů a zejména pro první odhady finanční náročnosti různých strategií. V rámci této podpůrné aktivity bude v první řadě provedena inventarizace a analýza dostupných dat o struktuře uchazečů a o jejím předpokládaném vývoji. Dále budou podrobena analýzám data z existujících výzkumů studentů a absolventů (Eurostudent 2005, Studium na vysoké škole 2004, 2006 a 2008, REFLEX, EU-SILC atd.), jejichž výsledky by měly ukázat, jak vysoké jsou náklady spojené se studiem, jaká je jejich struktura, z jakých zdrojů studenti tyto náklady hradí, jak se tyto zdroje liší podle sociální situace studenta, a jaké potřeby finanční pomoci z této situace plynou. V souvislosti s tím je třeba ověřit zájem o půjčky a odhadnout jejich optimální výši. Pokud jde o možnosti financovat studium a náklady s ním spojené z budoucích příjmů, v rámci této aktivity budou analyzována i dostupná statistická a výzkumná data o absolventech vysokých škol, průběhu jejich zaměstnání a jejich příjmech a o návratnosti nákladů na získání VŠ vzdělání. Výsledky získané v rámci této aktivity budou využity pro zpřesnění zadání navrhovaných šetření, pro první hrubé odhady finanční náročnosti různých návrhů na zavedení finanční pomoci studentům a pro odhady možných efektů zavedení spoluúčasti.

Zahájení: 11/ 2008

Výsledek: Podkladová studie a prezentace na seminářích s hlavními aktéry reformy, využití výsledků v komunikační strategii.

Odborný garant: P. Matějů

3. Realizace a vyhodnocení šetření mezi hlavními externími a interními aktéry systému terciárního vzdělávání (TV) a výzkumu a vývoje (VaV): silné a slabé stránky, identifikace překážek změny, optimální stav. Online šetření provedené ve spolupráci s vybranou výzkumnou institucí.

Úspěch v implementaci reformy bude do značné míry záviset na schopnosti identifikovat zájmy a vnímané bariéry jejich realizace, včetně bariér dalšího rozvoje terciárního vzdělávání mezi hlavními interními a externími aktéry (stakeholders) systému. Jde o následující skupiny: uchazeči o studium (maturitní ročníky středních škol), studenti vysokých škol a VOŠ, pedagogičtí a výzkumní pracovníci vysokých škol, akademičtí funkcionáři managementu a samosprávy, zaměstnavatelé a podnikatelé, výzkumní a vývojoví pracovníci mimo vysoké školy, představitelé relevantních institucí státní správy, širší zainteresovaná veřejnost.

Kromě zájmů a bariér, které stojí v cestě jejich naplnění, je třeba identifikovat představy hlavních skupin aktérů o optimálních řešeních, případně jejich názory na navrhovaná řešení. Stejně důležité bude vyhodnocení vnímaných rizik spojených s navrhovanými reformními kroky.

Ke zjištění výše uvedených informací budou provedena šetření zacílená na definované skupiny (v řadě případů půjde o sondy v poměrně úzce definovaných skupinách). Metodiky výběru respondentů a techniky sběru dat budou zvoleny v závislosti na typu cílové skupiny, možnosti využití operativních technik (on-line šetření, telefonní šetření, dotazníkové šetření, panelová diskuse atd.) a s ohledem na možnosti dané celkovým rozpočtem.

Výsledky šetření budou prezentovány formou zpráv a prezentací pro hlavní aktéry na pracovních seminářích a workshopech. Výsledky budou využity pro komunikační strategii reformy.

Šetření budou na základě výběrových řízení provedena výzkumnými organizacemi nebo firmami.

Zahájení: 2/2009

Výsledek: Datové soubory a podkladové studie, prezentace na seminářích s hlavními aktéry reformy, využití výsledků v komunikační strategii

Odborný garant: P. Matějů

4. Analýza připravenosti VOŠ pro vstup do terciárního systému vzdělávání, nastavení kritérií, návrh řešení pro různé typy VOŠ (veřejné, soukromé)

Úspěšná transformace vyšších odborných škol a jejich integrace do systému terciárního vzdělávání bude do značné míry záviset na racionalizaci postojů různých zájmových skupin, které v současné době v této oblasti působí a formulují často protikladná stanoviska a požadavky. Z toho důvodu bude nezbytnou podmínkou úspěchu tohoto reformního kroku realizace řady analytických materiálů, na jejichž základě bude vytvořena konečná koncepce transformace VOŠ vedoucí k jejich integraci do systému terciárního vzdělávání. Podkladové analýzy budou zaměřeny především na systém a strukturu studia na jednotlivých VOŠ a jejich kompatibilitu se systémem a strukturou studia VŠ, analýzu specifických potřeb některých sektorů jako např. zdravotnictví, umělecká řemesla, apod. ve vztahu k VOŠ, analýzu struktury uchazečů a studentů VOŠ včetně jejich motivace a konečně také analýzu uplatnitelnosti absolventů a spolupráce s výrobní sférou. Nedílnou součástí aktivity bude vytvoření systému kritérií hodnocení kvality jednotlivých programů, a to v návaznosti na jejich možnou transformaci na prakticky orientované bakalářské programy, případně na tzv. krátké programy. Cílem aktivity je vytvoření komplexního návrhu řešení, který bude zohledňovat obecné cíle reformy terciárního vzdělávání, potenciál VOŠ, specifika některých oblastí, zájmy absolventů a potřeby zaměstnavatelů. Součástí navrhovaných řešení budou rovněž doporučení pro ty VOŠ, které nebudou schopny se do reformovaného systému VOŠ integrovat.

Zahájení: 11/ 2008

Výsledek: Studie, prezentace na seminářích a hlavními aktéry reformy, využití výsledků v komunikační strategii, návrh na transformaci VOŠ

Odborný garant: M. Karpíšek

5. Zpracování a pilotní ověření návrhu na posílení hlediska kvality poskytovaného vzdělání v normativní složce financování

Potenciálním nedostatkem normativního financování podle počtu studujících studentů se může stát malá motivace škol k akcentování kvality studia a přizpůsobování vhodnosti obsahu studia vzhledem k poptávce na trhu práce. Nepřímé motivační schéma fungující skrze poptávku uchazečů dobře informovaných o kvalitě školy a poptávce na trhu práce je možno doplnit navázáním normativních parametrů přímo na kvalitativní ukazatele popisující kvalitu výsledků vzdělávání. Takové parametrické propojení však má řadu omezení a problematických míst. Problémy mohou být technického, statistického a vykazovacího charakteru. Empirická kvantitativní měřítka jsou často nejednoznačnými měřítky kvality, kterou mají měřit. Pilotní ověření by mělo posoudit a empiricky ověřit praktické možnosti a vhodnosti navázání normativů na ukazatele kvality. Součástí projektu bude mimo jiné i přehled existujících informačních zdrojů, které by bylo možno využívat ke konstrukci kvalitativních ukazatelů a analýza jejich robustnosti jak po stránce statistické věrohodnosti, tak po stránce průkaznosti jako měřítko kvality. Kvalitativní měřítka by měla popisovat jak vzdělávací proces na úrovni oborů, tak úspěšnost na trhu práce. Tato aktivita by měla být úzce propojena a koordinována s aktivitami zaměřenými na analýzy struktur nabídky a poptávky po absolventech, jejich uplatnění a ekonomické úspěšnosti (příjmy) a dále s aktivitami zaměřenými na hodnocení kvality poskytovaného vzdělání (v první fázi půjde o koordinaci s přípravou IPN, který se specificky na kvalitu zaměří).

Zahájení: 12/2008

Výsledek: Podkladové studie, prezentace na seminářích a hlavními aktéry reformy, využití výsledků v komunikační strategii

Odborný garant: D. Münich

6. Realizace nových šetření mezi uchazeči o VŠ vzdělání, studenty a absolventy (podklad pro nastavení systému financování TV a finanční pomoci studentům)

Pro identifikaci rizik spojených s implementací reformy a pro optimální nastavení parametrů pro navrhovaný systém finanční pomoci studentům, který by měl tato rizika eliminovat, bude zapotřebí uskutečnit řadu nových šetření o sociální skladbě uchazečů a studentů, o zdrojích, ze kterých čerpají prostředky na pokrytí nákladů spojených se studiem, o příjmových kariérách absolventů různých oborů, atd.

Jako východisko pro zadání nových šetření bude na údajích databází Uchazeč z let 1992 – 2007 provedena analýza vývoje struktury poptávky, projevených preferencí oborů a úspěšnosti uchazečů s různými charakteristikami. Cílem této analýzy bude ukázat vývoj šancí na vstup na vysokou školu v závislosti na charakteristikách uchazečů dostupných v jednotlivých datových souborech (věk, pohlaví, typ absolvované střední školy, působiště uchazeče v době podání přihlášky, kraj a velikost obce místa bydliště uchazeče, rok maturity vs. rok podání přihlášky, počet podaných přihlášek, výsledek přijímacích řízení, atd.).

Dále bude ve spolupráci s ÚIV a CERMAT provedeno šetření studentů maturitních ročníků středních škol, ze kterého bude tým projektu čerpat informace o roli všech relevantních faktorů ovlivňujících rozhodování o pokračování ve studiu na vysoké škole. Z hlediska zaměření projektu půjde zejména o identifikaci role studijních předpokladů žáků, sociálně-kulturních a ekonomických (finančních) charakteristik výchozí rodiny ve formování aspirací na dosažení vysokoškolského vzdělání a možné role různých finančních nástrojů (granty, půjčky, stipendia) v odbourávání

sociálních a ekonomických bariér v přístupu k terciárnímu vzdělávání. Toto šetření, které bude koordinováno se šetřením maturantů zaměřeným na možnou roli využití státní maturity a testu obecných studijních předpokladů v odbourávání sociálních bariér v přístupu k vysokoškolskému vzdělání, poskytne mimo jiné i informace pro analýzu elasticity studijních plánů za různých ekonomických podmínek a vstupy do simulačních modelů finanční náročnosti různých modelů systému finanční pomoci studentům. S ohledem na to, že proti původním představám uskutečnit v roce 2009 pilotní ověření státní maturitní zkoušky, ke které jsme plánovali připojit šetření uchazečů, bude toto šetření pravděpodobně provedeno až v roce 2010.

Pokud jde o aktuální studenty vysokých škol, bude provedeno výběrové šetření zapojené do mezinárodního projektu EUROSTUDENT IV. Realizace tohoto šetření v roce 2009 poskytne aktuální údaje o finanční situaci studentů různých sociálních skupin a o zdrojích, z nichž hradí náklady spojené se studiem. Výzkum proběhne současně v dalších cca 25 zemích, což umožní nastavení parametrů systému finanční pomoci studentům na základě mezinárodního srovnání sociální situace studentů v různých zemích.

S ohledem na potřebu aktuálních dat o mzdových a výdělkových profilech a míře participace na zaměstnanosti terciárně vzdělané populace zejména v časově-kariérové dimenzi, bude nezbytné provést výběrové šetření absolventů terciárního vzdělávání. Pro dosažení maximální efektivity vložených prostředků navrhujeme provedení výběrového šetření absolventů, které do značné míry využije zkušeností a výsledků z mezinárodního výzkumu absolventů terciárního vzdělání REFLEX. Lze předpokládat využití tohoto šetření i pro přípravu návrhu na zavedení systému pravidelného výběrového monitorování absolventů vysokých škol.

Zahájení: 11/ 2008

Výsledek: Datové soubory a podkladové studie, prezentace na seminářích a hlavními aktéry reformy, využití výsledků v komunikační strategii

Odborný garant: P. Matějů

7. Tvorba simulačních modelů financování terciárního vzdělávání.

Současný systém financování vysokých škol je poměrně statický a do velké míry spoléhá na každoroční ad-hoc rozhodnutí o objemu veřejných prostředků na terciární vzdělávání. Finanční nároky systému terciárního vzdělávání však mají poměrně složitou dynamickou strukturu, protože závazky učiněné v roce T se promítají do závazků (nároků na financování) v letech T+1, T+2 atd. Tato dynamická souvztažnost bude ještě více posílena, pokud mají být do systému zavedeny prvky kontraktového financování, studentské granty a především půjčky na živobytí a odložené školné. Poslední dva prvky výrazně prodlužují období časové souvztažnosti skrze mechanismus půjček a splátek z budoucích příjmů a to na budoucí období 15-25 let. I drobnější úpravy aktuálních parametrů a následné malé změny aktuálních finančních závazků mohou v delším časovém horizontu vést k zásadním rozdílům. V českém systému bude kromě toho velké komplikace přinášet poměrně rychle se měnící věková struktura mladé populace a pravděpodobně rostoucí poptávka po vzdělání starších ročníků (pokud se bude ČR přibližovat situaci běžné v EU15). Proto je třeba vytvořit simulační model, který umožní simulovat alternativní scénáře financování s možností měnit jak parametry, tak exogenní veličiny. Výsledkem této aktivity bude nejprve hrubý náčrt simulačního modelu a jeho hlavních funkcí založený na zjednodušeném modelu simulujícím aktuální situaci financování terciárního vzdělávání. Po diskusi s hlavními aktéry (reprezentace vysokých škol, příslušné rezorty) bude vytvořen rozšířený simulační model (případně více modelů) připravený pro praktické využití.

Zahájení: 3/2009

Výsledek: Podkladová studie, simulační model, prezentace na seminářích s hlavními aktéry reformy

Odborný garant: D. Mních

8. Tvorba simulačních modelů finanční pomoci studentům, její rozpočtové náročnosti a chování zvoleného systému administrace.

Přestože je normativní mechanismus financování díky relativně malému počtu parametrů ve svém principu pro příjemce finanční podpory jednoduchý, průhledný, předvídatelný a minimálně manipulovatelný, je výpočet celkové finanční náročnosti systému poměrně komplikovanou sumou produktu vektoru normativních parametrů s multidimenzionální maticí počtu studií různého typu v různých typech programů, formách studia a oborech. Finanční pomoc studentům ve formě grantů, sociálních stipendií a půjček na živobytí a později i případné přímé či odložené školné představují další normativní parametry. Vzhledem k omezením danými celkovým rozpočtem je třeba vytvořit uživatelsky snadno ovladatelný výpočetní nástroj umožňující hledat optimální nastavení relativních hodnot všech normativních parametrů v interakci s počtem financovaných studií. Vytvoření tohoto nástroje, který bude hlavním výsledkem této aktivity, bude předcházet diskuse k základním principům, na nichž bude systém finanční pomoci stát, a rozpočtových zdrojů a omezení, se kterými musí počítat jako se vstupními parametry. Dále pak samozřejmě provedení analýzy a simulace stávajícího stavu pro jednotlivé druhy studií včetně simulace modelu nákladů a výnosů studia vysokoškolského studenta v prostředí ČR.

Zahájení: 6/2009

Výsledek: Předběžný návrh systému finanční pomoci studentům určený pro diskusi, podkladová studie, simulační model, prezentace na seminářích a hlavními aktéry reformy

Odborný garant: D. Mních

9. Příprava zadání pro pilotní projekty variantních systémů řízení institucí terciárního vzdělávání a jejich vyhodnocení

Diversifikace institucí terciárního vzdělávání vyžaduje i diversifikaci systému jejich řízení. Za součást modelu řízení považujeme i strukturu systému řízení kvality a řízení rizik. Zpracována bude podrobná studie o možných modelech řízení institucí terciárního vzdělávání, a to včetně možnosti jejich vnitřního uspořádání. V návaznosti na schválený zákon o terciárním vzdělávání budou připravena zadání pro realizaci pilotních projektů řízení institucí terciárního vzdělávání, které budou realizovány v navazujícím projektu (2012- 2015) na vybraných institucích. Pro představitele institucí terciárního vzdělávání bude posléze uspořádán seminář a příp. i ucelený kurs o metodách řízení v oblasti terciárního vzdělávání a výzkumu, vývoje a inovací. Navržen bude systém přípravy vedoucích pracovníků institucí terciárního vzdělávání v oblasti řízení. Vytvořena bude databáze příkladů dobré praxe řízení institucí terciárního vzdělávání na základě zahraničních i domácích zkušeností. Pozornost bude věnována i přípravě členů správních rad k výkonu jejich zásadní role, s níž počítá Bílá kniha terciárního vzdělávání. Uplatněny budou jak tradiční formy seminářů, tak i progresivní formy e-learningu nebo elektronických manuálů a pomůcek. Specifickou otázkou je účast studentů na řízení instituce terciárního vzdělávání, proto bude na tuto oblast zaměřena i jedna ze studií. Na základě příkladů dobré praxe bude navržen systém přípravy studentů podílejících se na řízení vysoké školy.

Zahájení: 10/2009

Výsledek: Zadání pilotních projektů, semináře s představiteli akademické obce.

Odborný garant: F. Ježek

10. Analýza formálních kvalifikačních a vzdělávacích kritérií kladených na absolventy terciárního vzdělávání.

Přehledová studie uplatňování formální profesních a vzdělávacích kritérií. V řadě profesí jsou pro její vykonávání stanoveny formálně explicitně definované vzdělanostní požadavky, které musí pracovník splnit. Tyto požadavky/kritéria jsou zpravidla založeny na titulech a nejrůznějších certifikačních instrumentech. Formální požadavky jsou téměř pravidlem ve státní a veřejném sektoru (školství, zdravotnictví, administrativa, státní správa), ale rozmáhají se i v podnikatelském sektoru (účetní, finanční poradci, právníci, řemeslníci), a to jak v oborech, kde dominují větší firmy, tak v sektorech, kde dominují firmy malé či drobní podnikatelé. Důvodů pro zavádění formálních vzdělávacích požadavků je celá řada. Nejčastěji jde o snahu garantovat jistou minimální kvalitu služeb nebo jejich standardizaci. V řadě případů však je za zvyšováním formálních nároků snaha omezit vstup do profese či oboru dalším subjektům, omezit tak konkurenci a dosáhnout tak neoprávněných marží. Tento jev je často nazýván „vzlínáním“ formálních vzdělanostních požadavků, které není opodstatněno reálnými změnami vzdělanostní náročnosti pracovního obsahu profesí. Tyto nároky zvyšují celkovou poptávku po terciárním a dalším vzdělání a v konečném důsledku vedou k rozsáhlým neefektivnostem při tvorbě lidského kapitálu. Vzlínání formálních vzdělávacích požadavků je realizováno buď profesními organizacemi, které nějakým způsobem získaly pravomoc o těchto záležitostech rozhodovat, nebo je realizováno úřady státní správy (ministrské vyhlášky), případně ze zákona. S rostoucím počtem absolventů vysokých škol (především bakalářských programů) zřejmě poroste i snaha profesních uskupení bránit tlakům na snižování výdělkových marží omezováním vstupu do profese zvyšováním formálních vzdělávacích nároků. V ČR není dosud rozsah ani struktura formálních vzdělanostních profesních nároků zmapována. Není ani zmapováno, od čeho se odvíjí závaznost existujících profesních nároků. Tato aktivita bude vyžadovat v první řadě analýzu existujících dat a současně provedení zacílené sondy, která by některé z těchto hypotéz prověřila a umožnila navrhnout řešení.

Zahájení: 1/2009

Výsledek: Podkladová studie, prezentace na seminářích s hlavními aktéry reformy, využití výsledků v komunikační strategii.

Odborný garant: D. Mních

11. Analýza poptávky po terciárním vzdělávání a nabídky pracovních míst pro absolventy různých stupňů a oborů terciárního vzdělávání, návrh nástrojů posilujících racionalizaci poptávky a nabídky.

Analýza poptávky a nabídky na trhu práce. Mezi profesní a odvětvovou strukturou poptávky po absolventech vysokých škol na straně jedné a oborovou strukturou poptávky uchazečů po terciárním vzdělávání na straně druhé přetrvává dlouhodobý rozpor. Výrazně se to projevuje především v údajně setrvale vysokém převisu poptávky zaměstnavatelů po absolventech technických a přírodovědných oborů v kontrastu s nedostatečným zájmem uchazečů o tyto obory. Na druhé straně přetrvává převis poptávky uchazečů o společenské a především humanitní obory, přestože ty absolventům údajně slibují pouze nízké průměrné výdělky. Uvedený stav může mít řadu příčin. Příčinou může být přílišná náročnost technických a přírodovědných oborů na některé studijní dispozice studentů (např. matematika či analytické dovednosti) obzvláště ve špatně strukturovaných, nedávno vzniklých bakalářských programech. Převis poptávky po těchto profesích může být také pouze zdánlivý, pokud se artikulovaná poptávka výrazněji liší od poptávky koupěschopné (ochota zaměstnavatelů platit v těchto oborech vyšší mzdy). Ačkoliv již existují databáze, které obsahují informace dokladující profesní strukturu poptávky a nabídky, nejsou informace z těchto databází vhodně propojeny a analyzovány, aby objasnily skutečnou situaci. Znalost skutečné situace je přitom velice žádoucí jak pro případnou racionalizaci uchazečů při volbě oboru studia, tak k formování případných dotačních a propagačních programů na podporu zájmu o studium na technických a přírodovědných oborech. V rámci této aktivity budou využity výsledky existujících šetření absolventů a bude provedeno nové šetření. Výsledky analýz mohou

být také důležité pro případné kurikulární a další změny na úrovni středního školství, které připravuje ke studiu na VŠ.

Zahájení: 1/2009

Výsledek: Podkladová studie, prezentace na seminářích s hlavními aktéry reformy, využití výsledků v komunikační strategii.

Odborní garanti: P. Matějů (šetření) a D. Münich (modely)

Popis aktivity: Na základě schváleného věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání budou zahájeny práce na návrhu paragrafového znění zákona o terciárním vzdělávání. Vzhledem k důležitosti této normy nejen pro celý sektor terciárního vzdělávání a cílové skupiny tohoto projektu, ale pro celou společnost, bude návrh diskutován nejen s reprezentací akademické obce a dalšími odborníky na vzdělávací politiku, ale také s představiteli politické reprezentace (příslušné výbory Poslanecké sněmovny a Senátu ČR) a s předními domácími i zahraničními odborníky na vzdělávací politiku.

Významnou součástí této aktivity bude realizace komunikační strategie, jejímž hlavním cílem bude vytvořit příznivé podmínky pro přijetí reformy nejen cílovými skupinami, ale též politickou reprezentací a zejména veřejností.

Hlavním výsledkem bude návrh paragrafového znění zákona o terciárním vzdělávání, včetně důvodové zprávy. Podpůrnými výsledky budou prezentace na seminářích s hlavními aktéry reformy.

12. Realizace komunikační strategie na podporu reformy terciárního vzdělávání.

Výsledek: Prezentace reformy cílovým skupinám prostřednictvím předem definovaných nástrojů, tvorba a následné využití platform pro veřejnou diskusi, podpora reformy a informování veřejnosti o dílčích výsledcích projektu prostřednictvím mediálních aktivit.

Období: 11/ 2008 – 10/2011

Komunikační strategie je podpůrnou průřezovou aktivitou na podporu reformy terciárního vzdělávání bude zaměřena na všechny cílové skupiny, tj. na akademické pracovníky, potenciální uchazeče o studium a jejich rodiče, na současné studenty v terciárním vzdělávání, na aktuální i potenciální zřizovatele škol, externí aktéry (zejména z řad zaměstnavatelů), i na širší veřejnost.

S ohledem nejen na povahu projektu (věcná a legislativní příprava poměrně komplexní reformy vyžadující dosažení širokého konsensu), ale i na zdroje jeho financování (veřejné zdroje EU) a na nutnost zajistit udržitelnost výsledků projektu bez ohledu na případnou změnu širších okolností implementace reformy, je nutné volit přiměřené prostředky prezentace tak, aby působení na cílové skupiny a aktéry odráželo primárně odbornou stránku věci.

Komunikační strategie bude realizována prostřednictvím těchto nástrojů:

a) Semináře a workshopy pro jednotlivé cílové skupiny

Semináře a workshopy budou zaměřeny na jednotlivé aktéry a cílové skupiny (např. akademičtí pracovníci, reprezentanti VOŠ, studenti atd.). Budou se dotýkat specifických témat a aspektů reformy vždy s ohledem na cílovou skupinu, pro niž bude seminář určen. Jejich účelem je vytvoření dílčí platformy pro prezentaci dosažených kroků v reformním postupu, řízené vedení veřejné diskuse a maximální míra informovanosti o reformě jako celku i o jejích dílčích aspektech, které se bezprostředně dotknou konkrétní cílové skupiny.

Semináře zasáhnou kromě hlavního města i regiony, příprava a průběh odborných seminářů bude vždy koordinována s reprezentací dané cílové skupiny.

Personální zajištění: Odborná stránka seminářů je v gesci expertního týmu, technické a produkční záležitosti zajišťuje garant pro konference a semináře ve spolupráci s expertem na publicitu, komunikaci s novináři a servis pro ně zajišťuje expert na propagaci.

b) Tiskové konference, tiskové zprávy a mediální výstupy

Dílčí výstupy z přípravy reformy a informace o konkrétních krocích budou prezentovány prostřednictvím tiskových konferencí. O průběžných výsledcích budou média a veřejnost informovány prostřednictvím pravidelně vydávaných tiskových zpráv, které budou rozesílány médiím a umístěny na webové stránky MŠMT, prostřednictvím reakcí na dotazy novinářů směřované na tiskový odbor MŠMT i prostřednictvím aktivního informování zástupců médií o postupu příprav.

Personální zajištění: Odbornou stránku tiskových konferencí a odborné podklady pro tiskové zprávy zajišťuje expertní tým ve spolupráci s expertem na publicitu, kompletní organizaci tiskových konferencí (včetně zajištění zástupců médií) zajišťuje expert na publicitu ve spolupráci s tiskovým odborem. Všechny kroky komunikační strategie budou koordinovány s Odborem vnějších vztahů a komunikace MŠMT a v rámci zajištění synergií i s prezentací dalších projektů financovaných z operačních programů.

c) Informování veřejnosti o dílčích výsledcích projektu prostřednictvím publikování odborně založených článků a dalších materiálů ve vybraných médiích.

Cílem těchto výstupů je přispět k větší informovanosti o přínosech reformy terciárního vzdělávání, a to zejména směrem k širší veřejnosti. Publikování článků může být také využito k vysvětlení některých mylných a zavádějících informací, které se v souvislosti s nepochopením některých aspektů reformy mohou šířit.

Personální zajištění: Odbornou část zajišťuje expertní tým, vše ostatní expert na publicitu v koordinaci s tiskovým odborem MŠMT.

d) Využití přidělené sekce internetového portálu systémových projektů

Pro dosažení synergického efektu a sjednocení komunikace o systémových projektech bude tento portál sloužit jako jednotné datové úložiště. Sekce vyčleněná pro projekt Reforma terciárního vzdělávání vytvoří mj. platformu pro zpracovávání připomínek, řízení veřejné diskuse, zjišťování veřejného mínění, průběžnou komunikaci s jednotlivými aktéry atd. Na těchto webových stránkách bude veřejnost dále informována o konferencích a seminářích, výsledcích analýz a průzkumů, o dílčích výstupech projektu a dalších aktivitách.

Personální zajištění: Technickou stránku zajišťuje pracovník zodpovědný za webové stránky v IPn, obsahovou stránku zajišťuje expertní tým v úzké spolupráci s expertem na publicitu.

Odborný garant: David Václavík

Zdůvodnění zahraničních cest

Maďarsko

V Maďarsku byl ve spolupráci s EIB zaveden systém státem poskytovaných nízkoúročných půjček. S ohledem na to, že návrh předběžně počítá se zavedením obdobného systému v ČR, bylo by žádoucí s předními představiteli Diakitel (instituce poskytující tyto půjčky v Maďarsku) tento systém podrobně diskutovat.

Nizozemsko

Nizozemský model financování vysokého školství a zejména finanční pomoci studentům se ukazuje být jeden z nejefektivnějších v EU. Po dokončení srovnávací studie ČR a Nizozemí bude žádoucí s předními představiteli relevantních institucí v Nizozemsku tento systém diskutovat a hlouběji jej poznat.

Estonsko

Estonsko patří v efektivitě financování vysokého školství a finanční pomoci studentům ke špičce zemí střední a východní Evropy. V Estonsku bylo zavedeno školné, aniž by to zvýšilo sociální nerovnosti v přístupu k vysokoškolskému studiu. Protože estonský model nebyl systematicky popsán, cesta do Estonska a setkání s představiteli relevantních institucí by byla pro výsledky projektu přínosná.

USA (Ann Arbor - Michigan, Minneapolis – Minnesota)

Po předběžném jednání s prof. Janem Švejnarem by bylo možné některé z expertů týmu vyslat na intenzivní seminář k finanční pomoci studentům a financování vysokého školství uspořádaný na School of Public Policy v Ann Arboru. Stejnou nabídku jsme dostali od Department of Educational Policy and Administration při University of Minnesota v Minneapolis (jmenovitě od Davida Chapmana a Josefa Mestenhausera).

Dopad na státní rozpočet

Výpočet dopadu dvou připravovaných zákonů a vzniku Centra na státní rozpočet bude proveden v rámci projektu v souladu s výsledky výzkumných, expertních a legislativních prací. Základním principem, který tým bude sledovat, bude dlouhodobě chápaná fiskální neutralita.

Dosažení tohoto cíle bude podmíněno řadou faktorů, které v tuto chvíli nelze predikovat.

Dopad na státní rozpočet, který je v tento okamžik možné korektně odhadnout, je mzdové zatížení MŠMT, které je v rámci aktivit udržitelnosti projektu po dobu pěti let po skončení projektu ve výši alikvotní části mzdy alokované na výkon pracovníků MŠMT, kteří budou v rámci projektu členy Poradního sboru.

Tento poradní sbor bude po dobu pěti let od ukončení projektu dále monitorovat udržitelnost projektu a bude provádět vyhodnocení pokračujících aktivit.

Odhadované mzdové náklady za 6 členů Poradního sboru ve složení (vedoucí projektu, statutární zástupce, supervizor, hlavní expertní tým) jsou ve výši 360 000,00 Kč (šest osob po 1 000,00 Kč měsíčně po dobu dvanácti měsíců v průběhu pěti let po skončení projektu).